

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านวังราง หมู่ที่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นันทิยา ไผ่เพชร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านวังราง หมู่ที่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอเสี๊ยะ จังหวัดนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติกุล, 163 หน้า

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่จัดสรรเงินอุดหนุน กอง
ทุนละ 1 ล้านบาทแก่หมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายใน หมู่บ้าน
ในการประกอบอาชีพ เพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ และเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับ
รากหญ้าโดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการด้วยตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพ
และความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในการประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีแนวทางในการบริหาร
จัดการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการมีรายได้เพิ่ม
ซึ่งเป็นประโยชน์จากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์และ
เก็บข้อมูลตามแบบ บร.1 - บร.12

จากการประเมินพบว่า กองทุนหมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิกกองทุน หมู่บ้านรวม
ทั้งสิ้น 65 ราย มีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน โดยได้มีการจัดสรรเงินกู้ให้สมาชิก ไปแล้ว
จำนวน 38 ราย เป็นจำนวนทั้งสิ้น 587,000 บาท ซึ่งปัจจุบันยังไม่ครบกำหนดการชำระเงินคืน
จากการปล่อยกู้สมาชิกรายไปประกอบสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้รายได้ภายใน
ครอบครัว ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านดีขึ้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา. น. นันทิยา ไผ่เพชร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา. อ. วัลลภ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

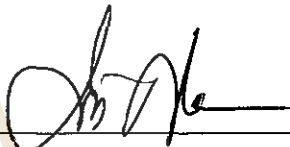
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล)

กรรมการสอบ

(อ.ดร.มัตติกา สังข์สนิท)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๕.1 พ.ย. 2545

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณประธาน กองทุน หมู่บ้าน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจน สมาชิกชุมชนวังราง หมู่ที่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอเสี้ยว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ให้ความร่วมมือและได้ให้ ข้อมูลในด้านต่างๆ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางกลุ่ม ประเมิน จัดขึ้นในการเสียดสเวลาอันมีค่าให้แก่ผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณอาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล อาจารย์นิเทศก์ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอ เสี้ยว จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้อนุเคราะห์เวลาให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในท้องที่และการติดตามในการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณพัฒนากรอำเภอเสี้ยว ซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ร่วมตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอ เสี้ยว จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้อนุเคราะห์เวลาให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิด ขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในท้องที่และการติดตามในการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณเพื่อนบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอเสี้ยว จังหวัด นครราชสีมา ที่ให้ความร่วมมือในการจัดทำสารนิพนธ์ หายที่สุดนี้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนที่เป็น สาระประโยชน์ ผู้จัดทำขอขอบความดีความชอบให้แก่บิดา มารดา และบุคคลที่กล่าวนามและ ไม่ได้กล่าวนามใน ข้างต้นนี้

นนธิยา ไฝเพชร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ	2
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี	2
1.4 วิธีดำเนินการ	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	4
บทที่ 2 ปรัชญ์วรรณกรรม	5
2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์	5
2.2 ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	6
2.3 แบบดำเนินการที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2.4 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
2.5 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
2.6 หลักการประเมินโครงการ แบบชีพพีโมเดล	12
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	15
3.1 รูปแบบการประเมิน	18
3.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	18
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล ตามรูปแบบการประเมิน	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 ตัวชี้วัดข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลตามรูปแบบการประเมิน	21
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	30
3.6 กรณีกการเก็บรวบรวมข้อมูล	31
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	33
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	33
4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	38
4.3 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	43
4.4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	43
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	46
5.1 สรุปและอภิปราย	46
5.2 ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	53
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544	54
ภาคผนวก ข ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	62
ภาคผนวก ค ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านวังราง หมู่ที่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา	85

สารบัญ (ต่อ)

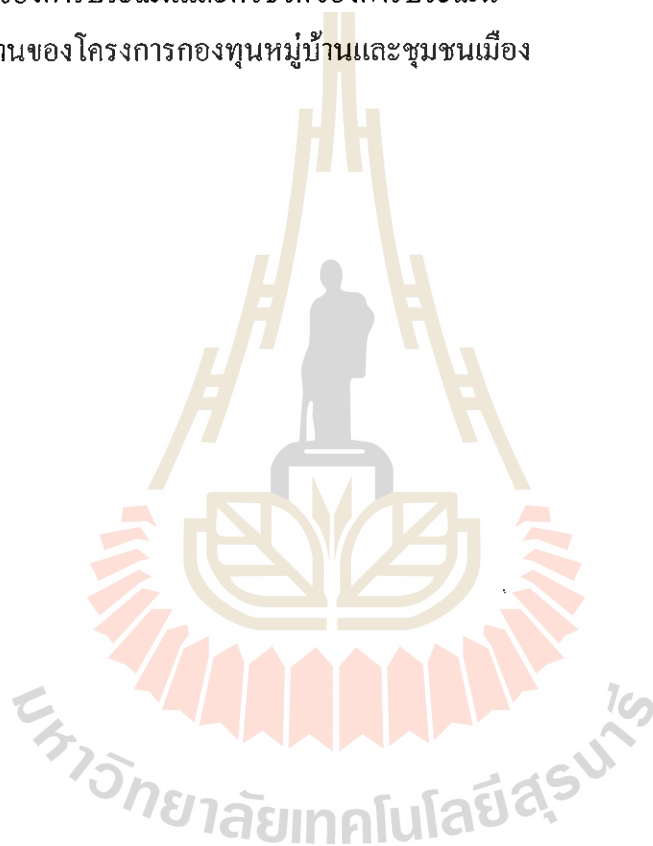
หน้า

ภาคผนวก ง	แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน/ชุมชนเมือง (กทบข.๑)	95
ภาคผนวก จ	แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุน หมู่บ้าน/ชุมชนเมือง (กทบข.๒)	97
ภาคผนวก ฉ	แบบรายงาน บร.1 - บร.12	109

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. แสดงองค์ประกอบของระบบ	15
2. แสดงระบบการทำงานของหน่วยระบบ A	16
3. แสดงการทำงานของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B	17
4. แสดงประเภทของการประเมินและตัวชี้วัดของการประเมิน	17
5. ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	20

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 คิวชีวด์ ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท	22
3.2 คิวชีวด์ ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินปัจจัย	25
3.3 คิวชีวด์ ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินกระบวนการ	27
3.4 คิวชีวด์ ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินผลผลิต	29
4.1 ลักษณะของประชากร	35
4.2 แหล่งน้ำในหมู่บ้าน	36
4.3 อาชีพของประชาชนในชุมชน	36
4.4 อาชีพเดิมของราษฎร และการเปลี่ยนแปลง	37
4.5 อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น	37
4.6 พื้นที่ทำการเกษตร	37

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ เป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างการพึ่งพาตัวเองของหมู่บ้านและชุมชนในการเรียนรู้ การสร้าง และการพัฒนาแนวคิดริเริ่ม และการสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ และการสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ซึ่งโดยรัฐบาลได้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท ทั่วประเทศเพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้มีความสามารถในการจัดการระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านวังรางนี้ก็เป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านที่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งหมู่บ้านได้มีการจดทะเบียนเข้ากองทุนเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2544 และได้รับโอนเงินเข้าบัญชีกองทุนเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2544 เพื่อให้ทราบว่ากองทุนชุมชนบ้านวังรางนี้ ได้เกิดขึ้นนั้นจะมีทิศทางของการบริหารจัดการไปในทางใด จึงได้มีผู้ประเมินและให้คำแนะนำแก่โครงการกองทุนนี้ขึ้น โดยการจ้างบัณฑิตประจำกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประจำอยู่ที่ชุมชนบ้านวังราง ทำการเก็บข้อมูลและประเมินโครงการกองทุนชุมชน เพื่อให้ทราบแนวโน้มที่จะนำชุมชนบ้านวังรางไปสู่ความเข้มแข็งได้อย่างมั่นคง

หมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการเก็บข้อมูลการประเมิน คือ หมู่บ้านวังราง หมู่ที่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามนโยบายรัฐบาล ต่อไปนี้หากกล่าวถึงหมู่บ้านและกองทุนหมู่บ้านให้หมายถึงหมู่บ้านวังรางและกองทุนหมู่บ้านวังรางตั้งข้างคันตามลำคับ ดังนั้นผู้วิจัยมุ่งที่จะดำเนินการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางต่อการปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายมากเพียงใด ในด้านค่า:ๆ ดังนี้
 - 1.1 ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
 - 1.2 ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
 - 1.3 ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
 - 1.4 เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกัน กับทั้งสังคม ก็มีภูมิคุ้มกัน
 - 1.5 ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับบุคคล
4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในทักษะของประชาชน พื้นที่เป้าหมายและเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของบุคคล ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1.3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวความคิดนี้เพื่อให้เห็นว่าจัดทำสารนิพนธ์ใช้เพื่อการวิเคราะห์การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยใช้แนวความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP MODEL) ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้คิดค้นแนวความคิดนี้ คือ (Stuffle beam's CIPP Model) กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการระบุหรือกำหนดข้อที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดการสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ”

กรอบความคิดนี้กำหนดประเด็นที่จะประเมินโครงการนั้นๆ ออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบของการประเมินแบบซีพี (CIPP) ที่มาจากตัวอักษรภาษาอังกฤษที่เป็นตัวแรกของประเด็นที่จะทำการประเมิน อันได้แก่

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อนดำเนินการ เพื่อพิจารณาจากหลักการ และเหตุผลต่างๆ และความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อการพิจารณา ความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่อง ของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะต้องมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานโดยละเอียดทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของ การยุบ การเลิก การขยาย หรือการปรับเปลี่ยนโครงการต่างๆ

นอกเหนือจากได้กำหนดประเด็นที่จะประเมินได้แล้วนั้นก็ต้องอาศัยการตัดสินใจที่ให้มี ความสอดคล้องกับประเด็นที่จะประเมินเพื่อให้การประเมินมีผลและประสิทธิภาพมากขึ้น และ แนวคิดการตัดสินใจมีความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ และประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ มีดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการ ประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผน การดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการ ตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนด โครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจ ที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อที่จะทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาข้อยุติ ถ้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะ นำไปใช้ในโอกาสต่อไปเพื่อให้เกิดผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1) ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่

3) ใช้ชีพีโมเดลในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

4) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

5) ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

6) จัดทำรายงานอยู่ในรูปแบบสารนิพนธ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้ที่ได้ลงไปศึกษาคาดว่าจะได้รับผลนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างมาก โดยที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะได้รับคือ

1. จะได้ทราบความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงาน และทั้งกระบวนการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่ากองทุนในหมู่บ้านวังรางที่ผู้ศึกษาได้ลงไปศึกษานั้นเข้าใจ ในกระบวนการดำเนินการอย่างไรและเข้าใจมากน้อยเพียงใด

2. จะได้ทราบถึงความเข้าใจในปัจจุบันต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. ได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านมีกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้หรือไม่

4. ได้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะยังคงอยู่หรือไม่ เพื่อได้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานและรายได้จริงหรือไม่

บทที่ 2

ปรัทัศนัวรรณกรรม

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เนื่องจากว่าประเทศไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ก็ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนได้รับความเดือดร้อนทั้งในชนบทและในเมือง ต่างก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ทางรัฐบาลก็ได้พยายามช่วยเหลือและแก้ไขมาโดยตลอด จนกระทั่งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ซึ่งนำโดยท่าน พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เล็งเห็นถึงปัญหาและนำแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 ล้านบาท ขึ้นเป็นโครงการหลักและเร่งด่วน มีสาระสำคัญประการหนึ่งว่า “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่จะทำให้เป็นมาตรการหนึ่ง ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม อย่างเป็นรูปธรรม ให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว มั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและจะนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมเป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน” (หนังสือพิมพ์มติชน ประจำวันที่ 4 มกราคม 2545, หน้า 18)

2.2.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีหลักการสำคัญซึ่งจะสำเร็จรู่วงไปได้จะต้องอาศัยหลักการดังนี้เพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารการจัดตั้งเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
3. สร้างจิตสำนึกของคนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการและเอกชน
5. มีการกระจายอำนาจในท้องถิ่น และการพัฒนาตนเองของชุมชน

2.2.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมื่อมีดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างให้ท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการจัดตั้งบริหารเงินกองทุนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
2. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาอาชีพ,สร้างงาน,เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย
3. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของคนในชุมชนให้มีการกินดีอยู่ดีเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นรากฐานของประเทศทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในแต่ละชุมชนให้ดีขึ้น
4. เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ
5. เพื่อให้ชาวบ้านมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และมีการแก้ไขปัญหาของตัวเองให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

2.2 ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบที่มีความเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะมีด้วยกัน 3 ระเบียบ คือ

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ระเบียบนี้จะประกอบไปด้วย 2 หมวด โดยรายละเอียดของระเบียบได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข และมีสาระสำคัญดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กล่าวถึงจำนวนกรรมการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สาเหตุของการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการและการได้ค่าเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนของคณะกรรมการ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวถึงหน่วยงานที่สำนักงานคณะกรรมการฯ สังกัดอยู่ และอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการฯ

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี : 2544)

2.2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 9 หมวด โดยรายละเอียดของระเบียบได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ค และมีสาระสำคัญดังนี้

หมวด 1 ข้อความทั่วไป

กล่าวถึงชื่อของระเบียบ วันประกาศบังคับใช้ของระเบียบนี้ ความหมายของคำต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และผู้รักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กล่าวถึงปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนฯ วัตถุประสงค์ของกองทุนฯ การจำแนกทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบของกองทุนฯ การเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร การจัดสรรเงิน และระยะเวลาการโอนเงิน การบริหารจัดการและเบิกจ่ายเงินของคณะกรรมการกองทุน และการระงับการจ่ายเงินให้กับคณะกรรมการกองทุน

หมวด 3 คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึง จำนวนกรรมการของคณะกรรมการสนับสนุน และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสนับสนุน

หมวด 4 คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด

กล่าวถึง จำนวนกรรมการของคณะกรรมการสนับสนุน และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึง จำนวนกรรมการของคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการกองทุน อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการกองทุนสาเหตุของการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการกองทุนที่นอกเหนือจากการพ้นตำแหน่งตามวาระการเลือกประธานกรรมการกองทุน และตำแหน่งอื่นๆ และจำนวนกรรมการที่ถือว่าครบองค์ประชุม

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

กล่าวถึง การจำแนกทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง ประเภทคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของสมาชิกกองทุน การกำหนด ระเบียบของคณะกรรมการกองทุน การประชุมใหญ่สามัญประจำปีของผู้ถือหุ้น การประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้น จำนวนสมาชิกที่ถือว่าครบองค์ประชุม และการออกเสียงของสมาชิก

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึงการกู้ยืมเงินของสมาชิก การอนุมัติ เงินกู้ของคณะกรรมการ การบันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน หลักประกันเงินกู้ของผู้กู้เงิน การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ บทลงโทษแก่ผู้กู้ถ้าผู้กู้ไม่ยอมชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย และบทลงโทษแก่ผู้กู้ถ้ามีการนำเงินกู้ไปใช้ผิดประเภท

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

กล่าวถึง การทำบัญชีของกองทุนของคณะกรรมการ กองทุน การจัดทำงบการเงินและการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุน และการจัดสรรกำไรสุทธิ เมื่อสิ้นปีงบประมาณ

หมวด 9 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

กล่าวถึง การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การคัดเลือกกรรมการกองทุนใหม่เมื่อครบหนึ่งปี การขอดำเนินการขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุน การเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ และการประเมินผลการดำเนินการตามระเบียบ

(คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : 2544)

2.2.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนชุมชนบ้านวังราง โดยรายละเอียดของระเบียบได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ง และมีสาระสำคัญดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของสมาชิก

2. แหล่งที่มาของเงินทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับจากการบริจาค เงินกู้ยืม ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกองทุน ค่าธรรมเนียมแรกเข้า เงินฝากตั้งจะและเงินรับฝาก เงินสมทบจากกลุ่มสมาชิก เงินและทรัพย์สินอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

3. คุณสมบัติสมาชิก ผู้ที่จะเป็นสมาชิกต้องเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน เป็นผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้ที่มีความอดทนเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสำคัญเป็นผู้มีเงินฝากตั้งจะ

4. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องแจ้งความประสงค์เข้าเป็นสมาชิกได้ที่คณะกรรมการ กองทุนการรับสมาชิกรับ 1 ครั้ง ต่อเดือน คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งคนใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม ซึ่งมีมติเห็นชอบ 2 ใน 3 ของคณะกรรมการกองทุน โดยจะพิจารณาภายใน 3 วัน และแจ้งให้กับบุคคลนั้นๆ ทราบซึ่งจะเสียค่าสมัครแรกเข้า 100 บาท

5. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก บุคคลจะพ้นสภาพการเป็นสมาชิกกองทุนด้วยเหตุตาย ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน ใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือไม่ให้ความร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด ผู้กู้ยืมเงินนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ตามสัญญาให้คณะกรรมการยกเลิกสัญญาและเรียกเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเต็มจำนวนคืนโดยทันที

6. ระเบียบการกู้หรือขอทุนและการพิจารณาอนุมัติ สมาชิกที่มีความประสงค์ของกู้ต้องจัดทำโครงการ เพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยระบุวัตถุประสงค์ และการส่งคืนเงินกู้อย่างชัดเจนวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท ต่อหนึ่งครัวเรือน ชำระหนี้คืนเป็นรายเดือนให้หมดภายใน 1 ปี และสมาชิกจะกู้เงินได้เมื่อชำระเงินกู้ที่กู้ไปก่อน หลักประกันเงินกู้ ต้องให้สมาชิกจำนวน 2 คน เป็นผู้ค้ำประกัน แต่ต้องเป็นสมาชิกต่างครัวเรือน ในกรณีไม่มีสมาชิกค้ำประกัน สมาชิกกู้ยืมสามารถใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันได้ หลักทรัพย์ต้องมากกว่าเงินกู้ยืมหนึ่ง

7. การคิดดอกเบี้ยหรือบริจาคอัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 12 ต่อปี

8. การชำระหนี้กองทุนการชำระเงินกู้ ให้ผู้กู้ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเป็นรายเดือนให้หมดภายในระยะเวลา 1 ปี หากสมาชิกผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่กำหนด ไว้ในสัญญากู้ยืม ให้ผู้กู้เสียเบี้ยประกันตามจำนวนที่ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้

(คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านวังราง : 2544)

2.3 แบบดำเนินการที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน มีกระบวนการคัดเลือก ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน

1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมีการครัวเรือนตามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

1.3 วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุน

2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน

2.1 เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่ น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน

2.2 เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์

2.3 ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางด้าน การเงิน ตลอดจน ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

- 2.4 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 2.5 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 2.6 ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ และความผิดฐานบุกรุก
- 2.7 ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์การ หรือหน่วยงานที่สังกัด
- 2.8 ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิ
- 2.9 ถือคั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- 2.10 ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4) (ที่มา : กทบข.๑)

2.3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบบคำขอขึ้นทะเบียนและแบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนรวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป สำหรับหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. มีคณะกรรมการครบตามที่ระเบียบคณะกรรมการกองทุนกำหนด คือ 9 – 15 คน
3. มีวิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. มีสมาชิกกองทุนครบตามที่ระเบียบคณะกรรมการกองทุนกำหนด
5. มีการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารออมสินแล้ว
6. มีอัตราดอกเบี้ยของเงินกู้
7. มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
8. มีวิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
9. มีวิธีป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้

10. มีวิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่ส่งใช้คืนเงินต้น
11. มีแนวทางในการบริหารกองทุนและชุมชนเมืองในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

(ที่มา : กทบข.๒)

2.4 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการกองทุนจะต้องดำเนินการตามวิธีที่กำหนดไว้ให้ ดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้กู้เงินจากกองทุนจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท
3. ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกหลักประกันเงินกู้ซึ่งจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินที่ได้จากผู้กู้
4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยของเงินฝากหรือเงินกู้ให้เป็นอัตราที่แน่นอน
5. ให้คณะกรรมการกำหนดระยะเวลาการให้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยคืน โดยไม่ให้เกิน 1 ปี
6. ถ้าผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนคืน ให้ผู้กู้เสียค่าปรับตามจำนวนที่กองทุนได้กำหนด

สำหรับกรณีกองทุนชุมชนบ้านวังรางนั้น ก็จะมีดำเนินการพิจารณาเงินกู้ตามวิธีของชุมชนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับชุมชนก็จะมีการจัดเป็นหัวข้อใหญ่ๆ 4 หัวข้อ ซึ่งจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้กู้จะต้องอาศัยอยู่ในเขตชุมชนบ้านวังราง
2. ผู้กู้จะต้องเป็นสมาชิกกองทุนบ้านวังรางอย่างน้อย 3 เดือน
3. ให้ผู้กู้เงินจากกองทุนจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน
4. คณะกรรมการกองทุนชุมชนบ้านวังรางมีอำนาจอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท ถ้าหากว่ามีการขอกู้ใน 1 รายเกิน 20,000 บาท ก็ต้องมีการประชุมคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาความเหมาะสมต่อไป
5. คณะกรรมการกองทุนเรียกหลักประกันเงินกู้ซึ่งจะเป็นบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป หรือทรัพย์สินก็ได้จากผู้กู้
6. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ 12 % ต่อปี หรือ 1% ต่อเดือน
7. ให้คณะกรรมการกำหนดระยะเวลาการให้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยคืน ภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี โดยชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย เมื่อครบกำหนด 1 ปี

8. ถ้าผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนคืน ก็จะทำให้กรรมการฝ่ายตรวจสอบไปทำการเตือน และผู้กู้เสียค่าปรับตามจำนวนที่กองทุนกำหนด

9. ถ้าผู้กู้ยังทำการผิดสัญญาต่อไป โดยไม่มีเหตุอันควร ทางคณะกรรมการก็จะลงโทษด้วยการคัดชื่อออกจากกองทุน และให้คืนเงินต้นทั้งหมดพร้อมทั้งดอกเบี้ยด้วย

2.5 การวิเคราะห์เอกสารโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพจากบริหารจัดการ คือ นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ดำเนินการจ้างและให้ทุนแก่บัณฑิต เพื่อไปประจำกองทุนและศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการคู่กันไปด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการกองทุน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่บัณฑิตที่ว่างงานจำนวน 74,881 คน เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิต และเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพด้วย และผลที่คาดว่าจะได้รับการจากการบริหารจัดการคือ

1. สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนได้
2. สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนชุมชนให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนตามลำดับ

2.6 หลักการประเมินโครงการ แบบซีพีไฟโอมเดล (CIPP Model)

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 89-91) ที่ได้กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ”

ตามแนวคิดและรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ตามรูปแบบการประเมินแบบซีพี (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่สนใจในการดำเนินโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อดีข้อเสียในการดำเนินการ สำหรับนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ ทำให้ทราบได้ว่าโครงการควรจะมีการพัฒนารูปแบบอย่างไร

นอกจากนี้แล้ว สิ่งที่จะต้องทำให้สอดคล้องกับการประเมินทั้ง 4 ประเภท นั่นก็คือ การตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจจะมีรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้ เพื่อนำไปใช้กำหนดจุดประสงค์ของโครงการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินเบื้องต้นที่ได้ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดรูปแบบของแผนงาน รวมทั้งขั้นตอนของการดำเนินโครงการด้วย

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อผลของการตัดสินใจ นำไปสู่การพัฒนาแก้ไข และปรับปรุงโครงการต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษากรณีเฉพาะ หมู่บ้านวังราง หมู่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยหมู่บ้านจะใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีโมเดล” ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีแนวคิดและรูปแบบการประเมินที่ได้นำไปใช้ในการประเมินโครงการที่สำคัญมีดังนี้

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation) ไทเลอร์ ได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ และได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการ โดยเกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการควรพิจารณาความสำเร็จของส่วนรวม และมุ่งเน้นที่การประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินความก้าวหน้า

แนวคิดและรูปแบบการของครอนบาค (Cronbach's Concepts and Model) ครอนบาค ได้กล่าว ถึงการประเมินคือ การเรียนรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลนั้นเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษาโดยนำเสนอวิธีการประเมินที่ใช้ นอกจากการทดสอบ 4 แนวทางคือการศึกษาระบบการ การวัดศักยภาพของผู้เรียน การวัดเจตคติ และการติดตามผล ดังนั้น การประเมินโครงการด้านการ ศึกษาไม่ควรประเมินผลกระทบข้างเคียงที่เกิดจากโครงการด้วย

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation IDEOLOGIES AND Model) สคริฟเวน ได้กำหนดความหมายของการประเมิน “การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน” โดยที่จะสร้างแนวคิด และรูปแบบการประเมินที่ผสมผสานแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกัน

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสแตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สแตก ได้กล่าวถึงการประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน โดยนำเสนอรูปแบบการประเมินเคาน์เทนซ์ (Stake's Countenance Model) มี 2 มิติ คือ มิติในแนวตั้งและมิติในแนวนอน ซึ่งเสนอความสัมพันธ์และ ความสอดคล้องของการใช้เมตริกทั้งสอง

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสเตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สเตก ได้กล่าวถึงการประเมินคือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน โดยนำเสนอรูปแบบการประเมินเคาน์เทนเนส (Stake's Countenance Model) มี 2 มิติ คือมิติในแนวดิ่งและมิติในแนวนอน ซึ่งเสนอความสัมพันธ์และความ สอดคล้องของการใช้มาตรทั้งสอง

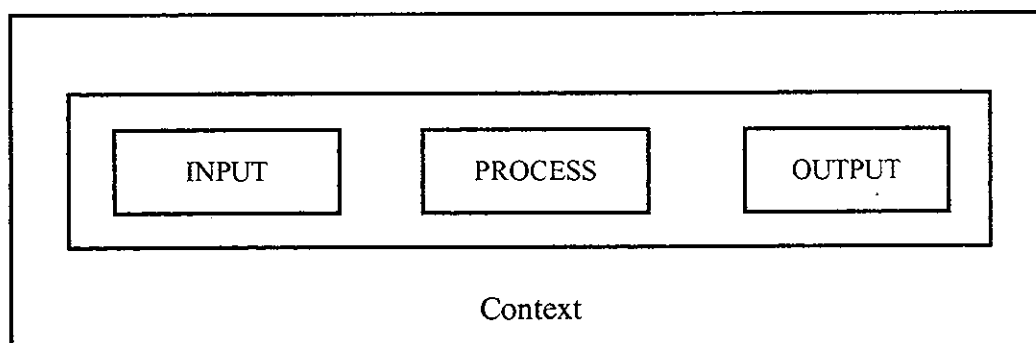
แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพของ สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

สตฟเฟิลบีม ได้กล่าว “การประเมิน” เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยกำหนดประเด็นออกเป็น 4 ประเภท เป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินแบบชีป (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ดังนี้

Context Evaluation	: C การประเมินสภาวะแวดล้อม
Input Evaluation	: I การประเมินปัจจัยเบื้องต้น
Process Evaluation	: P การประเมินกระบวนการ
Product Evaluation	: P การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น

เจเลียว บุรีภักดี และคณะ (2545) ได้อธิบายว่ากระบวนการของ CIPP Model องค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีผลต่อโครงการ (ภาพที่ 1) ซึ่ง Stufflebeam ได้กำหนดองค์ประกอบ การประเมินโครงการไว้ 4 ประเภท

1. System Context : บริบทของหน่วยระบบ
2. System Input : ปัจจัยนำเข้าหน่วยระบบ
3. System Process : กระบวนการของหน่วยระบบ
4. System Product/Output : ผลผลิตของหน่วยระบบ

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของระบบ

การประเมิน (Evaluation) จะต้องกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน ขึ้นตอนต่อไปคือ การกำหนดจุดประสงค์ว่าต้องการจะประเมินอะไรตามสิ่งที่กำหนด ซึ่งแต่ละส่วนของหน่วยระบบที่จะต้องนำมา ประเมินประกอบด้วยส่วนต่างๆ

การประเมินบริบท (Context) เรียกว่า Context Evaluation

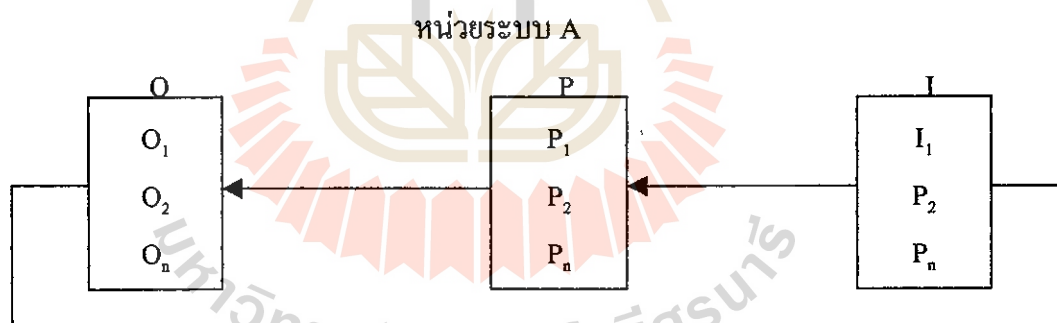
การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) เรียกว่า Input Evaluation

การประเมินกระบวนการ (Process) เรียกว่า Process Evaluation

การประเมินผลผลิต (Product/Output) เรียกว่า Product / Output Evaluation

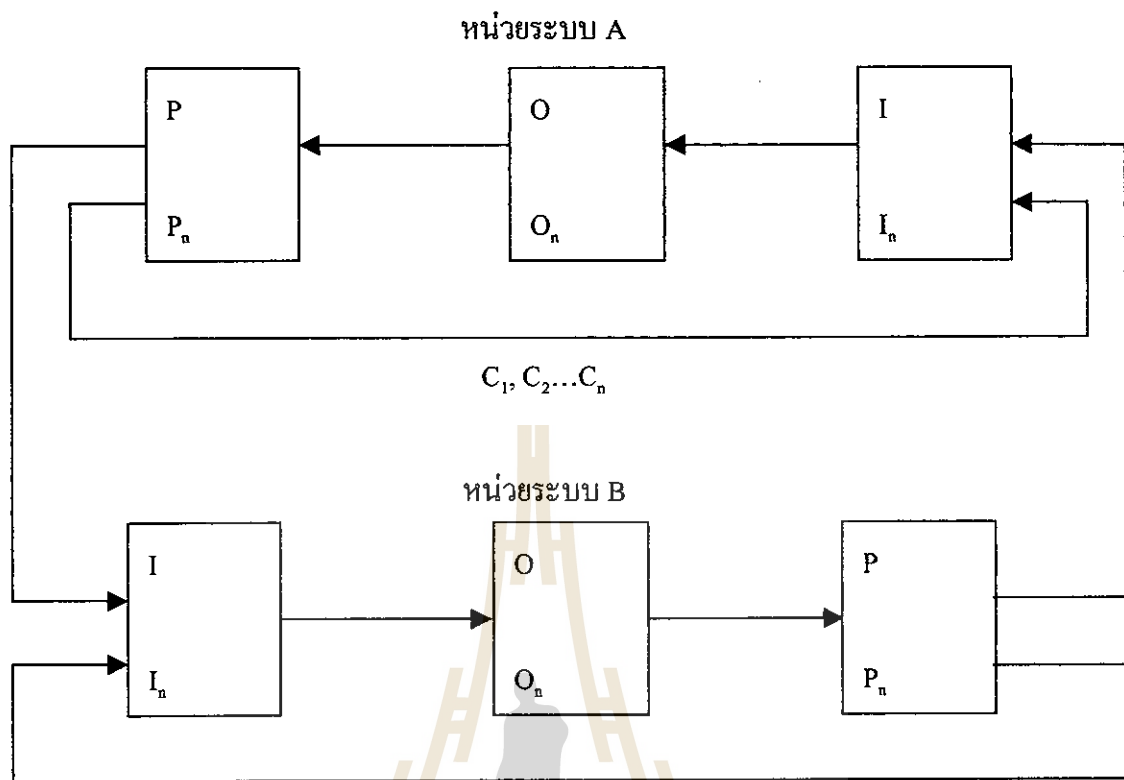
การประเมินหน่วยระบบเมื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินแล้วจะต้องมีตัวชี้วัดเพื่อจะได้นำมา เป็นแนวทางในการวินิจฉัยตัวชี้วัดของหน่วยระบบต่าง ๆ มีดังนี้

1. ตัวชี้วัดของการประเมินบริบท (Context Indicators) ใช้สัญลักษณ์ $C_1, C_2, C_3, \dots, C_n$
2. ตัวชี้วัดของการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) ใช้สัญลักษณ์ $I_1, I_2, I_3, \dots, I_n$
3. ตัวชี้วัดของการประเมินกระบวนการ (Process Indicators) ใช้สัญลักษณ์ $P_1, P_2, P_3, \dots, P_n$
4. ตัวชี้วัดของการประเมินผลผลิต (Product/Output Indicators) ใช้สัญลักษณ์ $O_1, O_2, O_3, \dots, O_n$

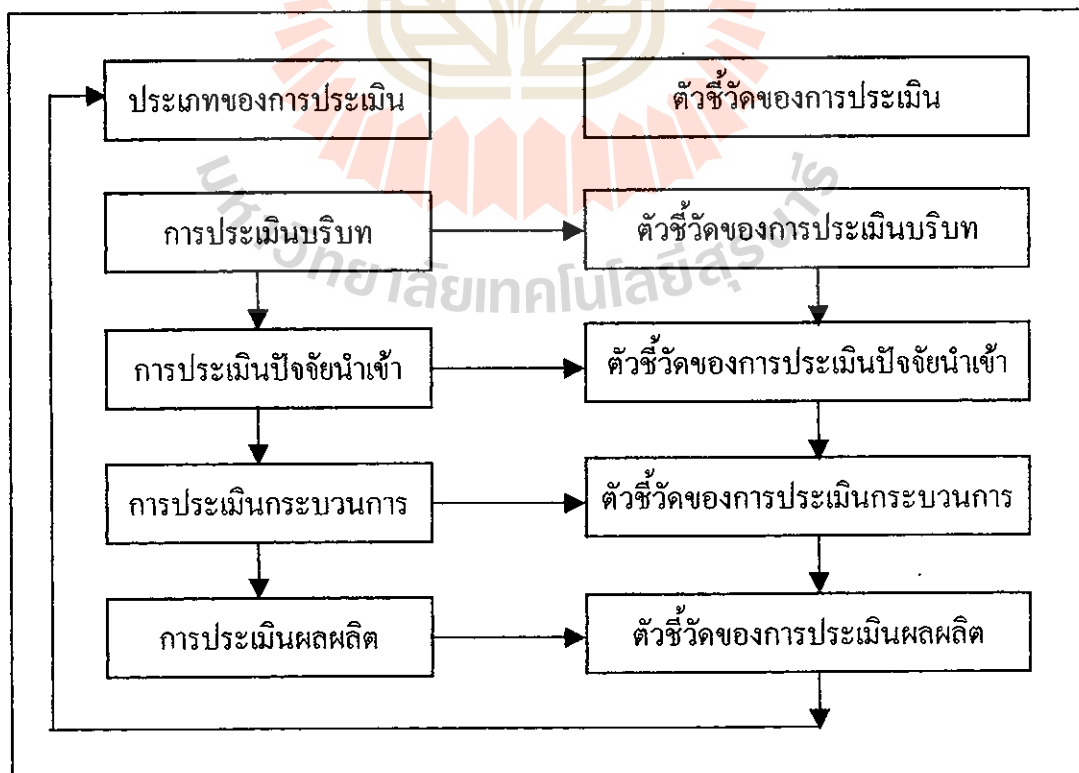

ภาพที่ 2 แสดงระบบการทำงานของหน่วยระบบ A

ในทำนองเดียวกันการประเมินโครงการ ถ้ามีหน่วยระบบหลายระบบในบริบทเดียวกันก็จะใช้ตัวโครงสร้างระบบแบบเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นที่กล่าวถึงหน่วยระบบ A ดังนั้นระบบที่ 2 อาจจะเรียกว่าหน่วยระบบ B รวมเข้าเป็นหน่วยระบบเดียวกัน โดยเห็นได้ว่าผลผลิตของหน่วยระบบ A บางตัวจะเป็นปัจจัยนำเข้าของตัวเอง (หน่วยระบบ A) ในการดำเนินการในระยะต่อไป ผลผลิตของหน่วยระบบ A บางตัว จะเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B และผลผลิตของหน่วยระบบ B บางตัวจะเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ด้วย

ภาพที่ 3 แสดงการทำงานของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B
ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินและตัวชี้วัดของการประเมิน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงประเภทของการประเมินและตัวชี้วัดของการประเมิน

จากแนวคิดทฤษฎีระบบนั้น ชุมชนบ้านวังราง คือ หนึ่งหน่วยระบบนั้น ชุมชนบ้านวังราง คือ หนึ่งหน่วยระบบ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประเภท ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น กองทุนหมู่บ้านวังราง ถือว่าเป็นอนุระบบหนึ่งของหน่วยระบบชุมชนบ้านวังราง และหน่วยอนุระบบของกองทุนบ้านวังรางมีหน่วยระบบย่อยลงไปอีก เช่น ตัวชี้วัดที่ต้องการประเมินโดยเริ่มต้นจากการประเมินกระบวนการแทนด้วย ($I_1, I_2, I_3 \dots I_n$) ซึ่งจะสอดคล้องการประเมินกระบวนการแทนด้วย ($P_1, P_2, P_3 \dots P_n$) ซึ่งจะสอดคล้องการประเมินผลผลิตแทนด้วย ($O_1, O_2, O_3 \dots O_n$) โดยผลที่เกิดขึ้นอาจจะย้อนกลับมาเป็นปัจจัยนำเข้าอีกก็ได้

3.1 รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ซิฟฟ์โมเดลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้เสนอไว้แล้วซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้) ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (CONTEX EVALUATION : C)

เป็นการประเมินก่อนดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (IMPUT EVALUATION : I)

เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (PROCESS EVALUATION : P)

เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (PRODUCT EVALUATION : P)

เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

3.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร หมายถึง สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการที่ผู้ประเมินจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วน โดยที่หมู่บ้านวังราง หมู่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากรทั้งหมด 335 คน เป็นชาย 169 คน เป็นหญิง 166 คน มีจำนวนครัวเรือน 71 ครอบครั้ว มีคณะกรรมการหมู่บ้าน 15 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

2 คน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านวังราง หมู่ 8 จำนวน 15 คน เช่น การเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามเกณฑ์ที่กำหนด 50% ของครัวเรือนของครัวเรือนในหมู่บ้าน

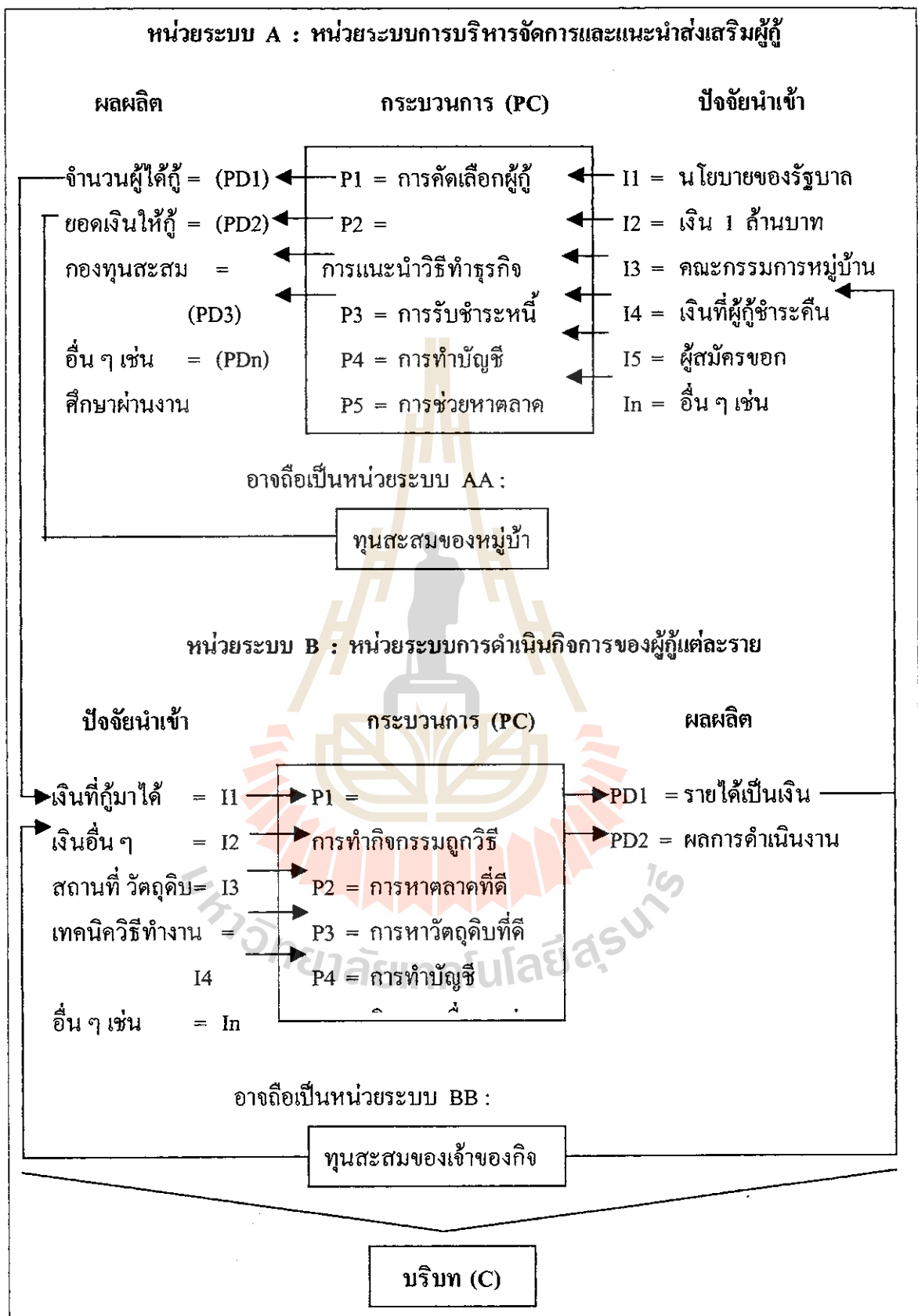
กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง สมาชิกบางส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรในหมู่บ้านวังราง หมู่ 8 มี 71 ครัวเรือน คิดเป็น 50% ของครัวเรือน ก็จะได้ 35 ครัวเรือน ที่ต้องตอบแบบสอบถาม โดยจะมีการกระจายกลุ่มออกไปให้ทั่วถึงเพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมากำหนดกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์เช่นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน(ทุกคน) ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไปในชุมชน เป็นต้น

ผู้ประเมินได้นำเอากลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านวังราง หมู่ 8 ตำบลวังโรงใหญ่ มาเป็นกลุ่มเป้าหมายในการประเมินครั้งนี้

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลตามรูปแบบการประเมิน

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ผู้ประเมินได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบชีพพีโมเดล ดังที่กล่าวไปแล้วในบทที่ 1 และบทที่ 2

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามการแบ่งหน่วยระบบ 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และ หน่วยระบบ B ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้รู้) ดังนี้

ภาพที่ 5 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากภาพที่ 5 นี้ แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิมีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิและมีผลผลิตตามรายการดังปรากฏในแผนภูมิ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการและมี O ได้แก่ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินกิจการ ให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินกิจการได้ผลดีส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชนตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

3.4 ตัวชี้วัดข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลตามรูปแบบการประเมิน

จากกรอบความคิดทฤษฎีที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 เมื่อนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัด แหล่งข้อมูลและวิธีเก็บข้อมูลของการประเมินทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้) ดังนี้

3.4.1 การประเมินบริบท มีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 3.1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน C1-ประวัติความเป็นมาหมู่บ้าน	1. ที่มาของชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน 2. คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านอพยพมาจากที่ไหน และเหตุใดจึงอพยพมา 3. สภาพเส้นทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านมีสภาพอย่างไร 4. อาชีพเดิม (อาชีพหลัก/รอง)คืออะไร 5. อาชีพเดิมที่เลิกทำแล้วคืออะไร เพราะอะไรจึงเลิกทำ 6. อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น 7. การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภคมีประมาณ พ.ศ.ใด (ถนน, ไฟฟ้า, ประปา)	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน 3. ผู้นำกลุ่มอาชีพ 4. ข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้ว	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. ศึกษาจากเอกสาร
C2-สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	1. ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้าน 2. อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น 3. แผนที่หมู่บ้าน	1. ข้อมูลจากเอกสาร 2. หมู่บ้าน 3. ผู้นำชุมชน	1. ศึกษาจากเอกสาร 2. สังเกต 3. สัมภาษณ์
C3-สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน	1. อาชีพหลักและอาชีพรองของชาวบ้าน 2. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร 3. จำนวนที่ดินทำกินโดยเฉลี่ย 4. จำนวนและประเภทร้านค้าในหมู่บ้าน 5. จำนวนโรงสีในหมู่บ้าน	1. ผู้นำชุมชน 2. สถานีอนามัยตำบล 3. โรงเรียน 4. เกษตรตำบล 5. หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 2. สังเกต

ตารางที่ 3.1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	6. โรงงานอุตสาหกรรมในหมู่บ้าน 7. โรงเรียนในหมู่บ้าน (จำนวนครู/นักเรียน) 8. โรคที่เจ็บป่วย 9. สถานที่รักษาเมื่อเจ็บป่วย		
C4-วัฒนธรรมประเพณี	1. จำนวนวัด/โบสถ์/มัสยิด 2. จำนวนพระ/เณร/บาทหลวง 3. ภาษาพื้นบ้าน 4. ประเพณีที่สำคัญ 5. ความเชื่อด้านต่าง ๆ (ศาลปู่ตา)	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโส 3. ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 2. สังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร
C5-โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร	1. จำนวนและสภาพของโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หอกระจายข่าว ศาลาประชากร ไปรษณีย์ ฯลฯ 2. จำนวนและสภาพทรัพยากร เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำแร่ ฯลฯ ที่เป็นสาธารณประโยชน์	1. ผู้นำชุมชน 2. หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 2. สังเกต
C6-ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. ประเภทผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2. กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน (จำนวนสมาชิก, ทุนของกลุ่ม, กิจกรรมกลุ่ม, ปีก่อตั้ง)	1. ผู้นำชุมชน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. สังเกต

ตารางที่ 3.1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ (ชื่อ อายุ ความเชี่ยวชาญ)		
C7-โครงการพัฒนาที่ผ่านมา	1. โครงการของภาครัฐ 2. โครงการของภาคเอกชน 3. โครงการที่ชาวบ้านทำขึ้นเอง(ชื่อ โครงการ/กิจกรรมของโครงการ) (ย้อนหลัง 5 ปี)	1. ผู้นำชุมชน 2. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 3. ข้อมูลที่บันทึกไว้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. ศึกษาจากเอกชน 3. สังเกต
C8-ความเข้มแข็งของชุมชน	1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. การช่วยเหลือกัน 4. การยกย่องคนทำความดี 5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6. ครอบครัวอบอุ่นรักใคร่ปรองดองกัน 7. การรวมกลุ่ม 8. การประชุม/เสวนาสม่ำเสมอ 9. การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 10. มีผู้นำที่มีคุณธรรม บุติธรรม 11. การจัดทำแผนงานแก้ปัญหาชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 3. ข้อมูลที่บันทึกไว้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 2. ศึกษาจากเอกสาร 3. สังเกต

ตารางที่ 3.1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C9-อาชีพเดิม	1. อาชีพหลัก/รอง 2. ผลการประกอบอาชีพเดิม (เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัวหรือไม่) 3. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C10-รายได้ของครอบครัว	1. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน 2. ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C11-หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	1. จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ก่อนกู้เงินกองทุน 2. สาเหตุของการมีหนี้สิน 3. แหล่งเงินกู้	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม

3.4.2 การประเมินปัจจัย มีรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 3.2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินปัจจัย

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน I1-นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	1. รายละเอียดของระเบียบ สำนักนายกฯ 2. รายละเอียดของระเบียบ กองทุน	1. ระเบียบสำนักนายก 2. ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ กองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ	1. ศึกษาจากเอกสาร
I2-เงินกองทุน 1 ล้านบาท	1. วันที่ได้รับอนุมัติ 2. การเก็บรักษาเงิน	1. คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์

ตารางที่ 3.2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินปัจจัย(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
I3-คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1. จำนวน 2. คุณสมบัติ 3. วิธีการได้มา 4. การพ้นจากตำแหน่ง 5. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ 2. ศึกษาจากเอกสาร
I4-เงินที่ผู้กู้ชำระคืน	1. จำนวนเงินชำระคืน 2. ระยะเวลาการชำระคืน	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. ศึกษา
I5-ผู้สมัครขอกู้	1. ช่วงเวลาในการรับสมัครและเหตุผล 2. คำธรรมเนียมการสมัครและเหตุผล 3. ขั้นตอนการรับสมัครและ เหตุผล	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4ล 2. สัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3. ศึกษาจากเอกสาร
ระดับรายบุคคล			
I6-จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน	1. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
I7-สถานที่และวัตถุประสงค์	1. สถานที่ในการประกอบอาชีพ 2. วัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์
I8-เทคนิคการทำงาน	1. ความรู้และทักษะที่มีอยู่	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร. 11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม

ตารางที่ 3.2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินปัจจัย(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
19-กำลังทำงาน	1. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร. 11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม

3.4.3 การประเมินกระบวนการ มีรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3.3 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินกระบวนการ

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน PC1-การคัดเลือกผู้กู้	1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. วิธีการคัดเลือกและเหตุผล 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. สัมภาษณ์ เพิ่มเติม
PC2-ระบบบัญชีกองทุน	1. จำนวนบัญชีที่จัดทำ (จำนวนเล่ม) 2. ชื่อบัญชี บัญชีลูกหนี้ บัญชีดุลเงินล้าจะ 3. ความเป็นปัจจุบัน 4. ผู้จัดทำ 5. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีกองทุน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
PC3-การแนะนำวิธีทำธุรกิจ	1. ผู้แนะนำ 2. ประเด็นในการแนะนำ 3. วิธีการแนะนำ 4. จำนวนครั้งในการแนะนำ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์

ตารางที่ 3.3 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินกระบวนการ
(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PC4-การช่วยหาตลาด	1. ผู้ที่ช่วยหาตลาด 2. วิธีการในการส่งเสริมการตลาด 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์
PC5-การรับชำระหนี้	1. ขั้นตอนในการชำระหนี้ 2. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ส่งเงินคืน 3. เอกสารในการส่งเงินคืน	1. สัมภาษณ์
ระดับรายบุคคล PC6-การทำการกิจการอย่างถูกวิธี	1. วิธีการหาความรู้เพิ่มเติม	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สังเกตจากการเสวนาตามแบบ บร.6
PC7-การหาตลาดที่ดี	1. วิธีการหาตลาด 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำในการหาตลาด	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์
PC8-การหาวัตถุดิบที่ดี	1. วิธีการหาวัตถุดิบ ผู้ช่วยเหลือแนะนำในการหาตลาด	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. ศึกษาจากเอกสาร 3. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
PC9-การทำบัญชี	1. การจัดทำบัญชี (มี/ไม่มี) 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำการจัดทำบัญชี	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาเอกสาร

3.4.4 การประเมินผลผลิตมีรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 3.4 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินผลผลิต

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PD1-จำนวนผู้ได้เงินกู้	1.จำนวนครั้งที่มีการอนุมัติให้กู้ 2. จำนวนผู้ยื่นและผู้ได้รับอนุมัติให้กู้แต่ละครั้ง 3. จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้ต่อจำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด (31 ก.ค. 45) 4. จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้จำนวนตาม บร. 4 ข้อ 5	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูกหนี้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
PD2-ยอดเงินที่ให้กู้	1. ยอดเงินที่มีผู้มาขอกู้และยอดเงินที่ได้รับอนุมัติแต่ละครั้ง 2. ยอดเงินที่ได้อนุมัติให้กู้ทั้งหมด (31 ก.ค. 45) 3. ยอดเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจำแนกตาม บร.4 ข้อ 5 นับถึง 31 ก.ค. 45	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูกหนี้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
PD3-กองทุนสะสม	1. ยอดเงินกองทุนสะสมแยกประเภทตาม 17 2. การใช้ประโยชน์จากกองทุนสะสม	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีเงินฝากกองทุนสะสม	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
ระดับรายบุคคล			
PD4-รายได้เป็นเงิน	1. ผลการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. สมาชิกกองทุน	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต
PD5-ผลการดำเนินงาน	1. ประสิทธิภาพ 2. การยอมรับจากชุมชน	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตตามแบบ บร.10

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ และแบบเก็บข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

1. แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
6. แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
9. แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
10. แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายการหนี้)
12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ 1. การสังเกตและบันทึกเป็นการสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่างๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรมทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนชาวบ้านในหมู่บ้านโดยใช้แบบรายงานต่างๆ (บร.)

3. การจัดประชุมเวทีประชาคมระดับตำบล มีวิธีการดำเนินการดังนี้ ขอความร่วมมือทางประธานกองทุนและผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านวังราง และทุกหมู่บ้านในตำบล เพื่อหารือในการจัดประชุมเวทีประชาคม โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ในการจัดเวทีประชาคม กำหนดวันที่จะจัดเวลาเท่าไร รวมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบในการ ดำเนินการต่างๆ เช่น การเชิญกรรมการเข้าร่วมเวที ฯลฯ การจัดเตรียมสถานที่ การบริการอำนวยความสะดวก การดำเนินการจัดเวทีประชาคม (ควรขอความร่วมมือจากพัฒนากรและคนในพื้นที่)

4. การศึกษาเจาะลึกกรณีชุมชนจากสมาชิกที่ได้รับอนุมัติจำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.46 ของจำนวนผู้ขอกู้

3.6 กรณีการเก็บรวบรวมข้อมูล (แหล่งข้อมูล)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

3.5.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (PRIMARY DATA SAURCE) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง เช่น การเก็บจากการสำรวจชุมชน ปฏิบัติงานโดยการสัมภาษณ์ การใช้แบบรายงาน (ปร.1 – ปร.12) ต่าง ๆ

3.5.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY DATA SAURCE) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้ให้แล้ว เช่น ข้อมูลเอกสารหลักของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านวังราง (จ.ป.ฐ. แผนที่หมู่บ้าน เป็นต้น) เอกชน หนังสือพิมพ์ วารสาร การบันทึกต่าง ๆ อินเทอร์เน็ต (เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) เป็นต้น

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ทำการดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการสัมภาษณ์ ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ชาวบ้านหมู่บ้านวังราง เป็นต้น
2. ทำการสังเกตพฤติกรรมของชุมชน ว่าในหมู่บ้านชาวบ้านเขามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง
3. การสัมภาษณ์แบบสุ่มตัวอย่างเพื่อหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

1. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลใดที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนแล้ว ซึ่งหาได้จากเอกสารจากส่วนราชการ หนังสือพิมพ์ บทความ วารสารที่ลงเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากตัวเลขโดยใช้สถิติเป็นคำร้อยละ เช่น การวัดระดับความเข้มแข็งของชุมชนโดยการคิดเป็นร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมดที่มี เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

จากการศึกษาและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ตามกรอบทฤษฎีชีพวิถีโมเดล (CIPP MODEL) ซึ่งได้ปฏิบัติมาในบทที่แล้ว ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบผลการประเมินบริบทชุมชน ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมผลการประมวณเทคนิคทำธุรกิจของผู้กู้ ผลการทดลองวิธีใหม่ผลการอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนชุมชนบ้านวังราง และสรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ โดยเรียงลำดับตามหัวข้อที่ได้มาดังกล่าวต่อไปนี้

4.1 ผลการทดลอง บริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1 ความยากจนของประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงภาวะความยากจนของคนในประเทศไทยโดยอาศัยเกณฑ์เส้นความยากจนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2531 สัดส่วนความจนอยู่ในระดับร้อยละ 32.6 และลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ในปี พ.ศ. 2535 และเหลือเพียงร้อยละ 11.4 ในปี พ.ศ. 2539 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 มีผลทำให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี พ.ศ. 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี พ.ศ. 2542 อย่างไรก็ตามความยากจนเริ่มจะมีน้อยลงตั้งแต่ว่าปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา โดยสัดส่วนความยากจนลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ในปี พ.ศ. 2543 และร้อยละ 13.0 ในปี พ.ศ. 2544 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคนในปี พ.ศ. 2542 เหลือ 8.2 ล้านคนในปี พ.ศ. 2544 หรือลดลง 1.7 ล้านคนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ธนาคารแห่งประเทศไทย Online, 2545)

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม

ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางโดยย่อมาจาก Small and Medium enterprise เนื่องจากรัฐเริ่มให้ความสนใจกิจการขนาดเล็กและขนาดกลางมากขึ้นอีกทั้งกระทรวงอุตสาหกรรมก็มีนโยบายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนกิจการขนาดกลาง และเล็งอย่างชัดเจนเพราะเห็นว่าเป็นกำลัง

สำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมโดยมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมรับผิดชอบ
อยู่ทั้งนี้ SME จึงไม่ใช้กิจการในลักษณะเดิม แต่จะต้องมีลักษณะใหม่คือ

- (1) เป็นธุรกิจที่สามารถขายได้ในบาตโซน และคอลลาร์โซน
- (2) ป้องเป็น SME ที่ผลผลิตมีดีไซน์ และมีคุณภาพที่ตลาดโลกต้องการ และ
ยอมรับได้
- (3) จะมีความสัมพันธ์ทางการบริหารการออกแบบ และการผลิตที่เป็นสากล
โดยมีหุ้นส่วนบริหารมาจากที่ใดก็ได้ของโลกที่มีทักษะมีเทคโนโลยีมาถ่ายทอด และร่วมเป็นเจ้าของ
ร่วมเลี้ยง
- (4) จะต้องมีความเข้าใจตลาดของตนอย่างแท้จริง
- (5) จะต้องมีการปรับผลผลิตให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาด
- (6) จะต้องลดต้นทุนการผลิตให้ถูกที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยจะต้อง ไม่มองหา
แหล่งเงินทุนในประเทศเท่านั้น

1.3 นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐ

ภาครัฐยังคงดำเนินนโยบายการคลังแบบผ่อนคลายเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ตลอด
3 ปีที่ผ่านมา โดยภาครัฐขาดดุลงบประมาณ 3.5 ของในปีก่อนประมาณ 2544 และในปีก่อนประมาณ 2545
คาดว่าจะขาดดุลเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.5 ของสอคคล้องกับนโยบายเร่งด่วนและมาตรการสำคัญของรัฐบาล
ที่มีความคืบหน้าในการดำเนินการแล้วเป็นส่วนใหญ่ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
การพักชำระหนี้เกษตรกร ธนาคารประชาชน และกองทุนประกันสุขภาพถ้วนหน้า เฉพาะเพียงในไตรมาส
แรกของปีงบประมาณ 2545 นั้น รัฐบาลเร่งการเบิกจ่ายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.0 เทียบกับร้อยละ 21.1
ในช่วงระยะเดียวกันของปีก่อนประมาณก่อน ทำให้มีการขาดดุลเงินสดถึง 69 พันล้านบาท หรือ
คิดเป็นร้อยละ 63.9 ของการขาดดุลเงินสดของปีก่อนประมาณ 2544 ทั้งปี ซึ่งที่ผ่านมานั้น รัฐบาล
ได้ชดเชยการขาดดุลด้วยการกู้ยืมในประเทศเป็นสำคัญ

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี และภาวะการจ้างงานที่ปรับตัวดีขึ้นในส่วน
ของลูกจ้างรัฐบาลและลูกจ้างเอกชนทำให้ฐานภาษีขยายตัว รัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคล
ธรรมดาในปีงบประมาณ 2544 ได้มากขึ้นร้อยละ 9.9 และด้วยผลจากการปรับอัตราภาษี สรรพ
สามิตสุราและยาสูบ และได้รัฐบาลจากการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจึงเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยอัตรา
เพิ่มอยู่ที่ร้อยละ 7.0 ในขณะที่ภาษีเงินได้นิติบุคคลและ อารกาเข้าที่จัดเก็บได้ชะลอลงจากปีก่อน

สะท้อนให้เห็นถึงผลประกอบการของภาคธุรกิจที่ยังไม่ดีขึ้นอย่างชัดเจนนัก (ธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2544 และแนวโน้มปี 2545)

1.6 บรรยายภาพความอ่อนแอในท้องถิ่นสังคมชนบท

เนื่องจากในสังคมชนบทผู้คนแทบจะทุกคนมีระดับการศึกษาต่ำมาก ทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้หนังสือ ประกอบกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยขาดการบริหารจัดการที่ดี จึงได้เกิดปัญหาตามมาคือ ปัญหาการขาดที่ดินทำกินด้วย ปัญหารายได้น้อยไม่พอกับรายจ่ายเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพใหม่ๆ ที่ดีกว่าเท่านั้นนอกจากนี้ยังได้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดด้วย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้สังคมในท้องถิ่นชนบทอ่อนแอ (ธนาคารแห่งประเทศไทย ONLINE, 2545)

1.7 ค่านิยมในกระและวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

จากหนังสือมองอเมริกาผ่านปัญหา ไทยกล่าวถึงสังคมไทยว่าสังคมไทยมีความเกี่ยวข้องกับอารยธรรมตะวันตกเป็นอย่างมาก อิทธิพลของสังคมตะวันตกขณะนี้เด่นมากในสังคมไทยมีอิทธิพลมาก ปัจจุบันนี้ความนิยมตามฝรั่ง ตามวัฒนธรรมตะวันตกมีให้เห็นกันทั่วไปตัวอย่างเช่น ถ้าประเทศสหรัฐอเมริกาผลิตสิ่งของเครื่องใช้ฟุ่มเฟือยอะไรขึ้นมา เพียงชั่วระยะเวลาเดียวประเทศไทยก็จะมีสิ่งของนั้นวางขายกันแทบจะทันที โดยคนไทยที่ได้ชื่อของจีนนั้นต่างก็คิดว่านั้นคือสิ่งโก้เก๋ที่สมควรจะเลียนแบบ คนไทยส่วนมากพยายามเดินตามวัฒนธรรมตะวันตกทุกอย่างโดยลืมคิดถึงความเป็นจริงและความเป็นอยู่ของสังคมไทย (ประยูร ชาญ 2530:88)

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนบ้านวังรางนี้เกิดขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2494 หรือประมาณเมื่อ 50 ปีมาแล้ว ในสมัยนั้นผู้ที่มาตั้งรกรากอาศัยอยู่เป็นกลุ่มแรกคือ นาย กร พันธุมาศ นาย อินทร์ ไผ่จันทิกและนาย หา ไม่ทราบนามสกุล ซึ่งอพยพมาจากจังหวัดขอนแก่น ซึ่งในอดีตพื้นที่ของบ้านวังรางมีความอุดมสมบูรณ์มีป่าไม้เยอะ มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมีลำห้วยมีน้ำใช้ สาเหตุที่ชุมชนแห่งนี้มีชื่อว่า วังราง เนื่องจากว่า ในสมัยก่อนมีหนองน้ำ ห้วยน้ำ และยังมีหินรูปร่างอยู่ทางด้านทิศตะวันตกจึงเรียกว่าบ้านวังรางเป็นต้น มาซึ่งอาชีพแรกเริ่มคือ การเผาถ่านขาย และทำไร่ป่อ แต่ปัจจุบันเลิกไปเพราะปอราคาถูกขาดทุนและป่าไม้หมดไป

การคมนาคมในอดีตต้องใช้การเดินหรือเกวียนในการเดินทางเส้นทางเป็นทางเกวียนธรรมชาติ ไม่มีน้ำประปา ไฟฟ้า หมู่บ้านวังราง อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 30 กว่ากิโลเมตร ไม่มีรถโดยสารผ่านเข้าถึงหมู่บ้าน ระยะทางดังนี้จากตัวอำเภอสี่คิ้วไปทางด่านขุนทดถึงกิโลเมตรที่ 15 เป็นถนนสายหลัก แยกซ้ายไปประมาณ 7 กิโลเมตรถึงหนองกระทุ่มเป็นทางลูกรังผ่านบ้านกฤษณา บ้านหนองไทร เป็นทางลูกรัง ณ จุดนี้มีมอเตอร์ไซค์รับจ้างแต่ไม่แน่นอนนัก จากหนองไทรถึงวังโรงใหญ่เป็นทางลาดยางกว่า 10 กิโลเมตร แยกซ้ายจากวังโรงใหญ่เป็นถนนลูกรังอีก 6 กิโลเมตรจึงถึงบ้านวังราง ถ้าเป็นเมื่อก่อนเดินเท้าต้องใช้เวลาเป็นวันจึงจะถึงตัวอำเภอแต่ในปัจจุบันสะดวกขึ้นเพราะชาวบ้านมีรถมอเตอร์ไซค์เป็นจำนวนมากและมีรถยนต์อยู่สองคันในหมู่บ้าน ซึ่งบ้านวังรางมีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้คือ ทิศเหนือติดต่อกับบ้านโป่งใหญ่เขตด่านขุนทด ทิศใต้ติดต่อกับบ้านหนองคูทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านวังโรงใหญ่และทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านโนนสมบูรณ์ ซึ่งในปัจจุบันบ้านวังรางมีวัดอยู่ 1 วัด มีโรงเรียนประถมอยู่ 1 โรงเรียน

1.2 สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันของชุมชนบ้านวังราง โดยภาพรวมเป็นชุมชนที่มีความสงบสุข ประองคองรักใคร่มีการร่วมมือกันในชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนจะอยู่กันแบบครอบครัวเดียวหรือระบบเครือญาติ ซึ่งเวลามีกิจกรรมต่างๆ ก็จะทำให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเรื่อยมา และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำคือผู้ใหญ่บ้านและ อบต.

ตารางที่ 4.1 ลักษณะประชากร

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	169	50.45
หญิง	166	49.55
รวม	335	100.00
2. อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	23	6.87
3 ปี - 6 ปีเต็ม	19	5.67
4 ปี - 12 ปีเต็ม	41	12.24
12 ปี - 14 ปีเต็ม	20	5.97

ตารางที่ 4.1 ลักษณะประชากร (ต่อ)

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
14 ปี - 18 ปีเต็ม	27	8.05
18 ปี - 50 ปีเต็ม	168	50.15
50 ปี - 60 ปีเต็ม	25	7.46
60 ปีขึ้นไป	12	3.59
รวม	335	100.00

ผลการจำแนกจำนวนประชากรจะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านช่วงอายุระหว่างวัย 18 - 50 ปี มีจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และครอบครัวเพราะส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน

มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภค และทำการเกษตร แต่ถ้าเป็นในฤดูแล้งบ่อน้ำดินเงินไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

ตารางที่ 4.2 แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำ
บ่อน้ำดิน	10	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำบาดาล	2	ตลอดปี
สระน้ำ	1	ตลอดปี
ห้วย	2	ไม่ตลอดปี
ฝายกั้นน้ำ	2	ตลอดปี

ตารางที่ 4.3 อาชีพของประชาชนในชุมชน

อาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ทำนา	30	16.95
ทำไร่	71	40.11
ค้าขาย	4	2.26
รับราชการ	1	.56
รับจ้าง	71	40.11

ประชาชนเมื่อเสร็จภาระกิจของตนเองก็ไปหารับจ้างยังต่าง ๆ หมู่บ้านหรือต่างอำเภอ เมื่อมีเวลาว่าง ก็จะออกไปรับจ้างในต่างหมู่บ้าน เช่น รับจ้างปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ตัดอ้อย ขุดมันสำปะหลัง ทำรูน หรือทำนาเกี่ยวซ้อง เป็นต้น

ตารางที่ 4.4 อาชีพเดิมของราษฎร และการเปลี่ยนแปลง

อาชีพ	ปีที่เลิก	สาเหตุ
เผาถ่าน	2535	ป่าไม้หมดไป
ทำไร่ปอ	2535	ราคาตกต่ำ

อาชีพเดิมของชุมชน คือ อาชีพเผาถ่าน และทำไร่ปอเพราะเมื่อก่อนป่าอุดมสมบูรณ์ และยังไม่แพร่หลายเหตุที่เลิกไปเพราะป่าไม้ลดลงเป็นจำนวนมาก และราคาของปอก็ตกต่ำเกษตรกรจึงเลิกประกอบอาชีพเผาถ่าน และทำไร่ปอ

ตารางที่ 4.5 อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น

อาชีพ	ปี พ.ศ.ที่เริ่ม
ทำไร่มันสำปะหลัง	2535
ทำไร่อ้อย	2535
ทำนา	2535

อาชีพใหม่หลังจากที่เลิกทำไร่ปอ และเผาถ่าน ก็คือ ทำไร่มันสำปะหลัง ทำไร่อ้อย และทำนา เนื่องจากว่าเป็นอาชีพที่ให้รายได้ และผลผลิตมากกว่าอาชีพเดิมที่เลิกประกอบอาชีพไป

ตารางที่ 4.6 พื้นที่ทำการเกษตร

ประเภท	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	1,000	100
ทำนา	200	20
ทำไร่	800	80

ประชาชนทำไร่มากกว่าทำนา เพราะทำไร่เป็นรายได้หลัก ทำนาส่วนมากเก็บเอาไว้รับประทานเองในครอบครัวแบ่งขายบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

1.3 ด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนบ้านวังรางแทบทุกหลังคาเรือนทำอาชีพเกษตรกรรม คือทำไร่มัน ไร่อ้อย และเลี้ยงสัตว์นอกจากนี้ก็ค้าขายเป็นบางส่วน สภาพเศรษฐกิจของชุมชนเป็นไปอย่างมีระยะเวลา หมายถึงว่าเงินทุนหมุนเวียนของชาวบ้านในชุมชนจะได้มาจากการทำไร่ต่างๆ ซึ่งต้องรอจนถึงช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตและจำหน่ายจึงจะได้เงินและเก็บเงินเอาไว้ใช้จ่ายต่อไป ในการผลิตครั้งต่อไปแต่เศรษฐกิจของชุมชนจะดีมากน้อยแค่ไหนก็ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกเข้าช่วยเหลือคือ ราคาของผลผลิตทางการเกษตรในช่วงนั้นด้วยถ้าราคาก็จะได้เงินเยอะ ถ้าราคาตกก็จะได้เงินน้อย ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ ด้วยสาเหตุที่ชุมชนบ้านวังรางประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนมาก รองลงมาคือค้าขาย ซึ่งอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชน ถือได้ว่าเป็นตัวกำหนดสถานะเศรษฐกิจในชุมชน ถ้าหากชาวบ้านสามารถขายผลผลิตได้ในราคาดีและผลิตได้เยอะก็แสดงว่าภาวะเศรษฐกิจในชุมชนดีแต่ถ้าปีไหนผลผลิตน้อยราคาก็ตกแสดงว่าสถานะเศรษฐกิจในชุมชนไม่ดี

1.4 ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมในชุมชนบ้านวังรางก็ดำเนินไปตามวัฒนธรรมของคนส่วนมากในประเทศไทย คือ ให้ความสำคัญทางศาสนา และวันในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันพระ วันวิสาขบูชา เข้าพรรษา-ออกพรรษา ปีใหม่ สงกรานต์ เป็นต้น ชุมชนบ้านวังรางมีกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมอยู่บ้างแต่ก็ไม่มากนักเพราะต้องวุ่นกับการประกอบอาชีพซึ่งทำการเกษตรเป็นหลัก แต่ก็มีการให้ความสำคัญกับวันสำคัญทางศาสนา ใน 1 ปี ดังนี้ (1) เดือนมกราคม ทำบุญตักบาตร วันขึ้นปีใหม่ (2) เดือนเมษายน ทำบุญกลางบ้านประจำปีและวันสงกรานต์ (3) เดือนกรกฎาคม ทำบุญตักบาตร วันเข้าพรรษา (4) เดือนธันวาคม ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

ลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดี

- 1) ชาวบ้านมีความร่วมมือร่วมใจกัน
- 2) ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 3) ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์สุจริต
- 4) ชาวบ้านประกอบอาชีพที่ตัวเองต้องการ
- 5) ชาวบ้านมีการจัดการประชุมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1.1 นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีประชาคมพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลพอสมควร เพราะได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ได้ข้อมูลจากการสอบถามและสัมภาษณ์

1.2 เงินหนึ่งล้านบาท จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นส่วนสำคัญในการที่จะนำเงินไปเพิ่มเงินทุน ในการประกอบอาชีพไปสู่การเริ่มต้นโครงการเพราะถือว่าเป็นปัจจัยเริ่มแรกที่มีความสำคัญต่อการผลิตสินค้าจนถึงการกระจายสินค้าไปให้ผู้บริโภค

1.3 คณะกรรมการกองทุน จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนบ้านวังรางพบว่า กรรมการทุกคนมีความรู้เรื่องกฎระเบียบและข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่ากองทุนชุมชนบ้านวังรางมีเอาไว้เพื่อประโยชน์อะไรและคณะกรรมการกองทุนมีความสำคัญอย่างไรบ้าง

1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ในชุมชนพบว่าผู้กู้ต่างก็มีความพอใจในเงินที่ได้กู้มาเพื่อนำมาเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพเพราะดอกเบี้ยของการกู้ยืมถือว่าต่ำมากและสามารถนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับผู้กู้รายอื่น ๆ ต่อไป

1.5 ผู้สมัครขอกู้ จากการสัมภาษณ์ผู้สมัครขอกู้ในชุมชนบ้านวังรางพบว่าผู้ต้องการกู้เงิน เพื่อไปประกอบอาชีพมากเนื่องจากเห็นว่ามีประโยชน์ในการใช้เป็นทุน ทำให้เมื่อกองทุนมีเงินพอที่จะทำการกู้ในงวดต่อไปก็จะมีผู้สมัครขอกู้ต่อไป

2) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วย A

2.1 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนพบว่า กองทุนชุมชนบ้านวังรางมีการคัดเลือกผู้กู้เป็นไปตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ส่งผลให้ได้ผู้กู้ที่มีคุณสมบัติ และเหตุผลในการใช้เงินกู้อย่างสมเหตุสมผล และนำเงินกู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การแนะนำการทำธุรกิจ เนื่องจากว่าผู้กู้ส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปขยายกิจการเดิมที่ทำอยู่ก่อนหน้านี้ และมีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจ ในกิจการของตนเองทางกองทุนจึงไม่ค่อยได้มีการเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ ให้ผู้กู้มากนัก

2.3 การรับชำระหนี้ ในขณะนี้ กองทุนชุมชนบ้านวังรางยังไม่มีชำระหนี้ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะที่กำหนดชำระหนี้เงินกู้ คือ เดือน ตุลาคม 2545 ซึ่งมีการคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 12 บาท/ปี

2.4 กระบวนการทำบัญชี เนื่องจากว่าในจำนวนคณะกรรมการไม่ค่อยมีความรู้ ความเข้าใจในระบบของบัญชีมากนัก จึงได้ให้คนนอกที่ไม่ใช่คณะกรรมการแต่มีความรู้ในเรื่องของการบัญชีเข้ามาช่วยในการทำบัญชีให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และในขณะนั้นคณะกรรมการกำลังทำความเข้าใจกับระบบบัญชีเพื่อที่จะทำงานเองต่อไป

2.5 การช่วยหาตลาดพบว่าเนื่องจากผู้กู้เงินไปเพื่อเพิ่มเงินลงทุนในการประกอบอาชีพเดิมจึงทำให้ผู้กู้เงินมีตลาดของตัวเองอยู่แล้ว ทำให้กองทุนชุมชนไม่ต้องหาตลาดให้ใหม่

3) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

3.1 ผลโดยตรง พบว่า ผลผลิตจากจำนวนผู้ได้กู้ และยอดเงินให้กู้เป็นผลโดยตรงที่มีต่อกองทุน เพราะจำนวนผู้ได้กู้เป็นผลมาจากการนำผู้สมัครขอกู้มาพิจารณาการคัดเลือกผู้กู้จนกระทั่งได้จำนวนผู้กู้ของชุมชนบ้านวังรางคือ 38 ราย ซึ่งเป็นผลที่ทางกองทุนต้องการให้เกิด ส่วนยอดเงินที่ให้กู้เป็นผลมาจากผู้สมัครขอกู้ทำเรื่องขอกู้เงินกองทุน 1 ล้านบาทผ่านการพิจารณาคัดเลือกผู้กู้นำไปสู่การทราบบยอดเงินที่ให้กู้ของชุมชนคือ 587,000 บาท ซึ่งก็เป็นผลลัพธ์ที่กองทุนต้องการให้เกิดขึ้นอีกเช่นกัน

3.2 ผลกระทบโดยตรง พบว่า ผลผลิตกองทุนสะสมจำนวน 587,000 บาท นั้นเป็นผลกระทบโดยตรงที่มีต่อกองทุน คือทำให้ผู้กู้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นนั่นเอง

3.3 ผลกระทบโดยอ้อม พบว่าทางชุมชนบ้านวังรางมีความมั่นคงที่จะบริหารจัดการเงินกองทุนได้สำเร็จ และทำให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในชุมชนดำเนินไปในแนวทางที่ดีขึ้น

4.2.2 หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1) ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1.1 ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้พบว่า ผู้ส่วนใหญ่ที่กู้เงินไปประกอบกิจกรรมล้วนแต่มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของตนเองเป็นอย่างดี เช่น การทำการเกษตร ผู้กู้จะเตรียมสถานที่มีการคัดเลือกวัตถุดิบให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด การดำเนินกิจการของผู้กู้ถึงแม้จะมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับอาชีพนั้นๆ อยู่แล้วแต่ยังไม่สามารถทำให้ผู้ประกอบ

อาชีพได้อย่างถูกวิธียังขาดการปรับปรุงกิจการบางอย่าง เช่น การตลาด การส่งเสริม แนะนำอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่และตลาดเป็นต้น

1.2 หนี้สินของผู้กู้และเครือข่าย ผู้กู้มีหนี้สินกันเกือบทุกครัวเรือนทั้งนอก ระบบ และรัฐโดยชาวบ้านบอกว่านำเงินมาทำการเกษตรและเพื่อเพิ่มทุนทำกิจการค้าขาย

1.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้ ชาวบ้านมีหนี้สินส่วนใหญ่จะเป็นหนี้กับธนาคาร เพื่อ การเกษตรร้อยละ 80 เพราะอัตราดอกเบี้ยถูกและมีการพักหนี้ด้วยจึงทำให้ยอกู้กันเป็นจำนวนมาก

1.4 อาชีพหลักของผู้กู้จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มผู้กู้ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางการเกษตร และร้อยละ 20 ประกอบอาชีพค้าขายและอื่นๆ

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

2.1 จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมเงิน จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มผู้กู้ที่ได้รับเงิน มาแล้วนำไปประกอบกิจการต่างๆ ตามโครงการของผู้กู้ เช่น นำไปซื้อพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ บุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช หรือการค้าขายเป็นต้น ผู้กู้ที่ได้เงินมาแล้วแต่ไม่มีเงินทุนสะสมของตนเองหรือมีแต่น้อยมากทำให้ต้องรอเงินกู้เพียงอย่างเดียวเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และเงินที่ให้กู้ตามระเบียบรายละไม่เกิน 20,000 บาท ถ้าเกินก็ต้องพิจารณากันอีกรอบว่าสมควรที่จะได้รับหรือไม่

2.2 สถานที่และวัตถุดิบ ในการประกอบกิจการของผู้กู้พบว่า กลุ่มผู้กู้ด้านการเกษตรมีสถานที่ในการประกอบอาชีพทุกรายแต่วัตถุดิบในการดำเนินงานต้องซื้อทุกชนิดทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นส่วนผู้กู้ด้านการค้าขาย มีพื้นที่ทำการค้าขายเป็นของตนเอง

2.3 เทคนิคการทำงาน พบว่ากลุ่มผู้กู้เงินของกองทุนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการทุกรายแต่ขาดเทคนิควิธีการทำงาน และต้องการคำแนะนำเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกมาก

2.4 กำลังทำงาน พบว่ากลุ่มผู้กู้ด้านการเกษตรขาดแคลนกำลัง คนในการทำงาน ต้องจ้างคนงานในการประกอบอาชีพทั้งการเพาะปลูก และการเก็บเกี่ยวกลุ่ม ค้าขาย และอื่นๆ เป็นการใช้งำลังทำงานน้อยเพียงผู้ประกอบคนเดียว ในการค้าขายไม่มีการ จ้างงานในกิจการกลุ่มนี้

3) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยงานระบบ B พบว่า

3.1 การทำกิจการอย่างถูกวิธี ของผู้กู้แต่ละรายพบว่าผู้กู้มีวิธีในการประกอบกิจการ โดยอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ทำนาต้องอาศัยแหล่งน้ำในหมู่บ้าน คือ สระน้ำ และห้วยซึ่งสามารถใช้น้ำได้ตลอดปี การทำนาข้างคันนี้ไม่ต้องรอฤดูกาล ซึ่งได้มีการใช้เทคโนโลยี

ต่างๆ มาใช้ในการเกษตร เช่น ใช้เครื่องเกี่ยวข้าวแทนแรงงานคน และการใช้เครื่องจักรถ้าใช้ไม่ถูกวิธีจะส่งผลเสียแก่ผลผลิตได้ เช่น อาจจะเก็บข้าวได้ไม่ดีเท่าแรงงานคน

3.2 การหาตลาดที่ดี ของผู้กู้เนื่องจากผู้กู้แต่ละรายมีการประกอบอาชีพที่ต่างกันส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพการเกษตรกรรม การหาตลาดก็จะเป็นลักษณะของตลาดเดิมๆ ซึ่งมีการซื้อขายกันอยู่ก่อนแล้วการหาวัตถุดิบที่ดี แต่ราคาในการซื้อต้องแพงตามค่าของวัตถุดิบด้วย

3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบอาชีพทุกรายต้องการมากที่สุดเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้สินค้าได้ราคาตามความต้องการของตน การหาวัตถุดิบที่ดี แต่ราคาในการซื้อต้องแพงตามค่าของวัตถุดิบด้วย

3.4 การทำบัญชี โดยทั่วไปผู้กู้เงินจะไม่ค่อยทำบัญชีรายรับรายจ่ายถึงแม้จะทำการในรูปแบบง่ายๆ ไม่ยุ่งยากทำตามความรู้ความเข้าใจของตนเอง บางครั้งการทำบัญชีแบบชาวบ้านนั้นจะลงข้อมูลที่ไม่ค่อยละเอียดเท่าที่ควรนักเพราะว่ารายการปลีกย่อยจะไม่มีการบันทึก

3.5 การวิเคราะห์ประเมิน จะเห็นได้ว่าการประเมินกระบวนการของระบบ B นั้นมีวิธีดำเนินการของตนเอง โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วในการประกอบอาชีพแต่อาจอาศัยเทคโนโลยีบางอย่างในการทำกิจกรรมซึ่งได้ช่วยส่งเสริมให้มีผลผลิตและความรวดเร็วในการผลิตสินค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อครอบครัวและเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

4) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

4.1 ผลโดยตรงที่ได้จากกระบวนการ ก็คือ รายได้เป็นเงินและผลเป็นสิ่งที่ของรายได้จากการประกอบกิจการถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการทำงาน เพราะว่ามันเป็นคำตอบแทนจากการลงทุนลงแรงไปทั้งหมดนั่นเอง ผลที่ได้รับอาจจะเป็นตัวเงินหรือสิ่งของก็ได้

4.2 ผลกระทบโดยตรง สิ่งที่ดีถือว่าเป็นผลกระทบโดยตรงจากการประกอบกิจการคือ ชื่อเสียงที่ได้รับและผลเป็นที่พอใจ เมื่อผู้กู้ได้ใช้เงินกู้ประกอบกิจการที่ประสบผลสำเร็จแล้วผู้กู้ก็จะได้รับความพอใจในผลงานของตัวเอง รวมทั้งความพอใจของโรงงานที่รับซื้อแล้วสิ่งที่ผู้กู้จะได้รับในอันดับต่อไป นั่นก็คือการรับซื้อของโรงงานต่อไปเพราะสินค้าทางการเกษตรมีความสมบูรณ์ (หัวมันโตมีเปอร์เซ็นต์แป้งเยอะ น้ำอ้อยมีความหวาน) เป็นต้น มีเงินเลี้ยงครอบครัวไม่เดือดร้อน

4.3 เทคนิคการบริหารกองทุนแบบใหม่ พบว่ากองทุนบ้านวังรางไม่มีเทคนิคการบริหารกองทุนแบบใหม่ๆ อะไรเข้าเลยยังคงบริหารแบบทั่วไปอยู่ โดยการใช้กรรมการกองทุนเป็นผู้บริหารงาน และสมาชิกผู้กู้เงินไปทำกิจกรรมตามที่ระบุ

4.4 การประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู จากการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู กลุ่มตัวอย่างคือ การทำการเกษตร(ไร่ อ้อย ไร่มัน) เลี้ยงสัตว์ (หมู วัว)

1. การทำไร่ อ้อย ไร่มัน

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี มีสถานที่สำหรับการเพาะปลูกไม่ต้องเช่า
- กระบวนการที่ดี รู้จักกรรมวิธีในการปลูก ใส่ปุ๋ย ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว

ผลผลิตที่ดี

- ผลผลิตที่ดี ได้ต้นอ้อยที่ดีโตสมบูรณ์ มีน้ำหนักและความหวาน ช่วย

สร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น

2. การเลี้ยงสัตว์ (วัว หมู)

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี มีสถานที่เลี้ยงที่ดี พันธุ์ดี
- กระบวนการที่ดี มีวิธีการเลี้ยง การให้อาหาร การฉีดวัคซีน

คอกที่เหมาะสม

- ผลผลิตที่ดี ได้วัวหมูที่โตเต็มที่สมบูรณ์ สร้างรายได้แก่ครอบครัว

4.3 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ผลที่เกิดขึ้นจากการทำไร่ อ้อย/มัน สัมปะหลัง

1. เป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน
2. สร้างรายได้ให้กับครอบครัว
3. ลดการอพยพย้ายถิ่นไปขายแรงงาน

4.4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

กองทุนบ้านวังราง ถือว่ายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เพราะว่ายังไม่ครบ กำหนด ชำระคืนเงินกู้ แต่ผลที่เกิดขึ้นแล้วมีดังนี้

4.4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ

1. การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านวังราง เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ระบบบริหารกองทุน กองทุนหมู่บ้านวังราง จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนมีการแบ่งหน้าที่ การทำงานอย่างเป็นระบบถูกต้อง

3. การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านวังราง เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอแต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอก เช่น พัฒนาการชุมชน เป็นต้น

4. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านวังรางมีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มทำนา กลุ่มแม่บ้าน และมีแนวโน้มในการจัดตั้งสหกรณ์ในชุมชนได้ ส่งเสริมให้ชาวบ้านหันมาใช้สินค้าที่ผลิตได้เองในประเทศ เช่น สินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

5. การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง คนในชุมชนของกองทุนหมู่บ้านวังรางมีความร่วมมือร่วมใจ สามัคคี เอื้ออาทร เผื่อแผ่ ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

4.4.2 ปัจจัยด้านบวก และด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านวังราง คือ

1. ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้ ประสิทธิภาพของคนในชุมชน มีส่วนในการทำงานกองทุนชุมชนยกตัวอย่าง เช่น ประสิทธิภาพด้านการบริหารของประธานกองทุนที่สามารถนำมาช่วยในการบริหารดำเนินงานกองทุนได้

2. ความสามารถของคนในชุมชน มีส่วนช่วยอย่างมากในการทำงานกองทุนชุมชน ตัวอย่างเช่น ความสามารถของคณะกรรมการ แต่ละท่านที่จะนำมาช่วยในการบริหารดำเนินงานของกองทุนชุมชน เป็นต้น

4.4.3 ปัจจัยด้านลบ

1. จำนวนผู้กู้บางรายไม่พอใจในการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการว่าบางคนทำไมกู้ได้เยอะบางคนทำไมถึงกู้ได้น้อยกว่า เป็นต้น

2. ประชาชนในชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจในระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างละเอียดเท่าที่ควร

4.4.4 การเกิดองค์การการเรียนรู้ พบว่า

1. มีหน่วยงานองค์กรต่างๆ เช่น พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่ธนาคารออมสิน มาจัดอบรมแนะนำเกี่ยวกับการบริหารและการจัดทำบัญชีเบื้องต้น

2. ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดว่า ความเข้มแข็งของชุมชน มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น

มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก

3. ความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนคติของประชาชนจากการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ประชากรในชุมชน 50% ของครัวเรือน จาก 71 ครัวเรือน คือ 35 ครัวเรือน ในท้องถิ่นพบว่ามีแหล่ง เงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านวังราง สรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปและอภิปรายผล

5.1.1 สรุป

1) วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติดีบรรลุ เป้าหมายมากเพียงใด ในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน
สร้างรายได้ หรือ สวัสดิภาพของสมาชิก

1.2 ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.3 ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และ
คิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจ
แบบพอเพียง

1.4 เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิ
คุ้มกัน กับทั้งสังคม ก็มีภูมิคุ้มกัน

1.5 ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ
และสังคม

2. เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการ
บรรลุเป้าหมาย ดังกล่าวมีอะไรบ้าง

3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร
เพื่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล
และระดับบุคคล

4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในทัศนะของประชาชน พื้นที่เป้าหมาย
และเพื่อทราบ ข้อมูลระดับความเข้มแข็งของบุคคล ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองกำหนด

2) วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมีขั้นตอนในการดำเนินงาน

ดังนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้ทำ

สารนิพนธ์ ปฏิบัติงานอยู่

3. ใช้ชีพีโมเดลในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้
ตลอดจนตัวแปร ที่จะทำการเก็บข้อมูล

4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำ
การเก็บข้อมูล เพิ่มเติม

5. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และ
บทที่ 4

6. จัดทำรายงานอยู่ในรูปแบบสารนิพนธ์

3) ผลการดำเนินการ การศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ ดังนี้

1. จะได้ทราบความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงาน และทั้งกระบวนการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่ากองทุนในหมู่บ้านวังรางที่ผู้ศึกษาได้ลงไปศึกษานั้นเข้าใจ ใน
กระบวนการดำเนินการอย่างไรและเข้าใจมากน้อยเพียงใด

2. จะได้ทราบถึงความเข้าใจในปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการ
ดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. ได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านมีกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร
เพื่อการเรียนรู้ หรือไม่

4. ได้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะยังคงอยู่หรือไม่ เพื่อได้ทราบ
ว่ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานและรายได้จริงหรือไม่

5.1.2 อภิปรายผล

1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชนบ้านวังราง ทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

1. การกระตุ้นเศรษฐกิจ กองทุนชุมชนบ้านวังรางมีความร่วมมือของชาวบ้าน
ในชุมชนกระทำกิจกรรมในชุมชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน
การจัดกิจกรรมในตำบล ในการจัดงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการมีชาวบ้านและสมาชิก

ของกองทุนได้ร่วมใจกระทำการเกษตรของตนเองให้ได้มาตรฐาน และนำไปขายในสถานที่ต่างๆ ทำให้เกิดการจ้างงานและมีรายได้ขึ้นมาในชุมชน เป็นต้น

2. การเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุน กองทุนชุมชนบ้านวังรางจัดโครงการสร้างองค์กร มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานโดยชัดเจน ดังจะเห็นได้จากมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน 15 คน โดยจะให้กรรมการมาจากหลายๆ ความถนัดในการประกอบอาชีพทางการเกษตรเพื่อที่จะได้นำประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยบริหารชุมชนและได้มีการแบ่งหน้าที่ให้กรรมการแต่ละคนโดยชัดเจนตามความถนัด

3. การได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนชุมชนบ้านวังราง กองทุนชุมชนบ้านวังรางให้โอกาสชาวบ้านในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นระหว่างกันและเรียนรู้การพึ่งตนเองจากชุมชน ทำให้ทางชุมชนได้รับรู้ข้อมูลต่างๆ ของชุมชนดังจะเห็นได้จาก เมื่อมีการปล่อยกู้ให้ผู้กู้แต่ละคน ในทุกวันที่ 5 ของทุกๆ เดือนทางชุมชนจะจัดให้มีการประชุมประจำเดือนและพูดคุยเรื่องกองทุนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นระหว่างสมาชิกกองทุนร่วมกันทำให้สมาชิกกองทุนได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของแต่ละคนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. การประเมินโครงการกองทุนชุมชนบ้านวังราง ตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามโครงการกองทุนชุมชนกองทุนชุมชนบ้านวังราง สมาชิกกองทุนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มประกอบอาชีพเดียวกันดังจะเห็นได้จาก เมื่อมีการดำเนินงานกองทุนชุมชนไประยะหนึ่ง ทางสมาชิกและคณะกรรมการก็ได้มีการปรึกษาหารือกัน เพื่อจัดตั้งกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นภายในชุมชนบ้านวังราง สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน แต่ก็ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เนื่องจากยังไม่ครบกำหนดการชำระคืนเงินกู้ภายในระยะเวลา 1 ปีที่กำหนด

5. การดำรงอยู่ของกองทุนชุมชนบ้านวังราง สมาชิกของกองทุน มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นได้จากเมื่อครอบครัวใดเดือดร้อนทางชุมชนก็จะจัดให้สมาชิกทั้งหมดทำการช่วยเหลือครอบครัวเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจ เป็นต้น ทำให้กองทุนมีประโยชน์ต่อสมาชิก และเหล่าสมาชิกถือว่าเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของชุมชน

2) ปัจจัยก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก

1.1 ประสบการณ์ของคนในชุมชน จะมีส่วนช่วยในการทำงานของกองทุนชุมชนตัวอย่างเช่น ประสบการณ์ด้านการบริหารของประธานกองทุนที่สามารถนำมาช่วยในการบริหารดำเนินงานของกองทุนชุมชน เป็นต้น

1.2 ความสามารถของคนในชุมชน จะมีส่วนช่วยในการทำงานของ กองทุนชุมชนตัวอย่างเช่น ความสามารถของกรรมการแต่ละท่านจะนำมาช่วยในการบริหารการดำเนินงานของกองทุนชุมชนเป็นต้น

2. ปัจจัยด้านลบ

2.1 เกิดความไม่เข้าใจกันในเรื่องของการอนุมัติจำนวนเงินที่ขอกู้เกิดความไม่เข้าใจว่า ทำไมบางคนกู้ได้เยอะบางคนทำไมถึงกู้ได้น้อยจำนวนเงินที่กู้ได้ไม่เท่ากัน เพราะคนที่ กู้ได้น้อยก็อยากที่จะได้เงินกู้เท่ากับคนที่ได้เยอะ ทำให้เกิดความไม่พอใจคณะกรรมการเพราะคิดว่า คณะกรรมการไม่มีความยุติธรรม เช่น นายมีโชค และนางวาสนา ยื่นเรื่องขอกู้เงินเป็นจำนวน 20,000 บาทเท่ากัน แต่ผลของคณะกรรมการอนุมัติให้เงินกู้แก่นางวาสนาเต็มจำนวน 20,000 บาท แต่อนุมัติเงินกู้ให้นายมีโชคเพียง 10,000 บาท ทำให้นายมีโชค ไม่พอใจว่าทำไมตนจึงได้เงินกู้ไม่ เหมือนกับนางวาสนาทั้งที่ยื่นจำนวนเดียวกัน เป็นต้น

2.2 ไม่มีความเข้าใจ ในระบบและระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองก่อให้เกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการ เช่น ในกรณีของนายมีโชค ในข้อ ก. ก็ไม่มีความ เข้าใจในระเบียบกองทุนดีเท่าที่ควร เพราะก่อนที่จะคณะกรรมการจะอนุมัติก็ก็ต้องพิจารณาจาก คำร้องขอกู้ รายได้ ผู้ค้ำประกัน หรือทรัพย์สิน ความเป็นไปได้ต่างๆ เป็นต้น

2.3 คณะกรรมการไม่มีความยุติธรรมไม่โปร่งใส ในกรณีมีการอนุมัติเงิน กู้ให้แก่สมาชิกกองทุน คณะกรรมการจะมีการพิจารณาอนุมัติให้กับสมาชิกกองทุนที่เป็นเครือญาติ เดียวกันก่อน ทำให้สมาชิกผู้อื่นได้รับการพิจารณาช้า

3) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

1. คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพราะว่า สมาชิกที่จะกระทำการใดๆ ลงไปจะทราบว่าควรกระทำนั้นๆ เป็นหน้าที่ของตนหรือไม่ทำให้ ชุมชนมีการแบ่งแยกงานกันอย่างชัดเจนและจะไม่มีการกล่าวโทษกันได้ในความรับผิดชอบ

2. กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หมายความว่า เมื่อมีการแจ้งข่าวกัน หรือมีการฝากบอกข่าวกันไป ผู้รับข่าวและผู้ส่งข่าวมีความเข้าใจตรงกัน ทำให้ข่าวนั้นไม่คลาดเคลื่อนไปตัวอย่างเช่น คณะกรรมการฝากข่าวไปแจ้งให้สมาชิกทราบว่า วันที่ 31 ตุลาคม 2545 จะมีการประชุมเพื่อส่งคืนเงินกู้ สมาชิกคนนั้นจะต้องรับทราบข่าว และกระจายข่าวให้กับสมาชิก ผู้อื่นอย่างไม่คลาดเคลื่อน

3. การอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติ หมายถึง ภายในชุมชนมีการอยู่รวม อย่างพ้องอย่างน้องของสมาชิกแต่ละครอบครัว จึงทำให้ไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน มีการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ทำให้การพัฒนาของชุมชนเป็นไปอย่างเรียบร้อย และไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพ ชุมชนโดยรวม

4. ความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน เมื่อสมาชิกแต่ละคนได้มีการระดมความคิดมาผสมผสานกัน ก็จะทำให้ได้ความคิดที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชน หมายถึงว่า สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสนอความคิดเห็นและออกสิทธิ และเสียงเพื่อชุมชนได้ทุกคน

5) ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ

1) ผลโดยตรง (Immediate result) สมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านได้นำเงินนำไปประกอบอาชีพ สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้มีรายได้ใช้ภายในครอบครัว

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกมีงานทำ มีรายได้ ส่งผลให้มีการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับหมู่บ้าน

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ประชาชนมีแนวทางการประกอบอาชีพที่เป็นระบบ มีการเกิดงานในชุมชน เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เช่น สวัสดิภาพในการดำรงชีวิตดีขึ้น สุขภาพทางจิต และสุขภาพกายดีขึ้น เพราะได้ทำงานอยู่กับครอบครัวตนเอง ไม่ต้องจากบ้านไปอยู่ที่อื่น เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านวังราง คือ

1. จะต้องมีแจกแจงเกี่ยวกับเรื่องของความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบของกองทุนให้มากกว่านี้เพราะชาวบ้านในชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจมากนักเกี่ยวกับระเบียบต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ควรระยะเวลาการชำระหนี้จาก 1 ปี เป็น 6 เดือน เพราะระยะเวลา 1 ปี เป็นระยะเวลาที่นานกว่าจะมีการชำระเงินกู้ได้จากบางหมู่บ้าน เช่น บ้านโนนดู่ ในตำบลเดียวกันก็มีการปล่อยกู้ไปแล้ว ประมาณ 3 - 4 รอบ นั้นหมายถึงว่าระยะเวลาการชำระเงินคืนคือ 3 - 4 เดือนต่อครั้ง แต่ตัวผู้เขียนคิดว่า สัก 3 เดือน เร็วไป ซึ่ง 6 เดือนมีความเหมาะสมมากที่สุด เพราะบ้านวังราง มีการปล่อยกู้เพียง 1 ครั้ง เท่านั้นเอง ซึ่งถ้า 1 ปี มีการปล่อยกู้ 2 ครั้ง คือ 6 เดือนครั้ง ก็จะทำให้ได้รับดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้ และเงินทุนสะสมในกองทุน มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมด้วย นั่นเองส่งผลให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชนมากขึ้นด้วย

3. ควรมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับที่คณะกรรมการมีการเรียกเก็บเงินเกี่ยวกับค่าดำเนินงานต่างๆ ในขั้นตอนการขอกู้เงินต้องมีการเก็บเงิน ค่าถ่ายเอกสาร ค่าเสียเวลาในการดำเนินงาน เนื่องจากตามระเบียบกองทุนแล้วเมื่อสิ้นปีค่าใช้จួយต่างๆ ในการดำเนินงานก็สามารถ

หักได้จากเงินกำไรได้รับ ส่วนที่เหลือจะเป็นกำไรสุทธิจะมีการปันผลให้คณะกรรมการ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรอย่างยิ่งที่จะมีการเรียกเก็บเงินกับสมาชิกกองทุนอีกในการดำเนินงานเรื่องข้อนี้

5.2.2 ข้อเสนอแนะบริหารจัดการกองทุน

คือ การบริหารทางด้านการทำบัญชีของกองทุน เนื่องจากว่าคณะกรรมการกองทุนไม่ได้จัดทำบัญชีเอง แต่ให้คนนอกที่ไม่ใช่คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้จัดทำ เพราะคณะกรรมการไม่ค่อยมีความเข้าใจในระบบบัญชีกองทุน ควรมีการจัดอบรมในด้านการทำบัญชีต่างๆ แก่ผู้บริหารจัดการและคณะกรรมการกองทุนเพิ่มเติม

5.2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน

คือ น่าจะมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนเกี่ยวกับการฟื้นฟูอาชีพให้แก่ชาวบ้านในชุมชน เช่น การสอนทำขนม การประกอบอาหาร เช่น การสอนทำแหนม ทำไส้กรอก หรือกุนเชียง เป็นต้น

5.2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการการันตีความต่อไป

คือ ควรมีการคั่นคว่ำวิจัย และติดตามผลต่อไปเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านวังราง ว่าจะสามารถส่งคืนเงินกู้ได้ครบถ้วนเต็มจำนวน ในเวลาที่ครบกำหนดชำระหรือไม่อย่างไร และรวมถึงการจัดทำบัญชีของกองทุนของคณะกรรมการกองทุนว่าเป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่อย่างไรอีกประการหนึ่งด้วย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นครราชสีมา : ทิศทางการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. คู่มือการทำบัญชีและรายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- มัลลิกา สังข์สนิท. 2544. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. หน้าที่ 221-234. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, คณะทำงานเพื่อเพิ่มสัมฤทธิ์ผลการนิเทศงานนักศึกษา. 2545. คู่มือการจัดเก็บข้อมูล บร.1-12. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม. 2545.ชุดวิชาสารนิพนธ์. เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.